

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ**

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»**

1. Профіль дисципліни

Кафедра економіки	Кількість кредитів – 3 – 90 год. Компонент освітньої програми – вибіркова Дні занять – відповідно до розкладу. Консультації – відповідно до графіка навчального процесу. Мова викладання – українська.
-------------------	---

1. Інформація про викладача

Викладач	Д.е.н., в.о. проф. Черевко Ірина Василівна
Контактна інформація	+38068-501-87-15, irener@ukr.net

АНОТАЦІЯ

Продукти інтелектуальної діяльності на сьогодні стають все більш важливими активами, грамотне використання яких дозволяє значно підвищити рівень ефективності господарювання. Тому вивчення дисципліни «Право інтелектуальної власності» для підготовки здобувачів вищої освіти є об'єктивно доцільним. Навчальна дисципліна «Право інтелектуальної власності» забезпечує отримання студентами знань та вмінь, необхідних для формування основ їх подальшої успішної професійної діяльності як фахівців, пов'язаної із особливостями правового регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів знань та навиків у сфері дотримання і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, їх створення і набуття правової охорони, комерціалізації а також вміння свідомо використовувати об'єкти інтелектуальної власності для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств та їх продукції і на цій основі – підвищення економічної ефективності функціонування.

Завданнями навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» є 1) вивчення суті і правового поля функціонування інтелектуальної власності, специфіки окремих груп її об'єктів і основ набуття ними правової охорони; 2) навчання принципам управління інтелектуальною власністю, основам мотивації до створення об'єктів інтелектуальної власності, шляхам та способам їх комерціалізації; 3) вивчення суті промислової власності та авторського права і суміжних прав, права інтелектуальної власності на нетрадиційні її об'єкти, економічного змісту правової охорони інтелектуальної власності на її об'єкти та її економічного ефекту; 4) навчання механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності у випадку порушення їх дотримання.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання, є лекції та практичні заняття. В межах робочого часу викладач може проводити консультації для здобувачів вищої освіти.

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції у формі бесіди, розповіді, пояснення, диспуту та лекції у формі ілюстрування і демонстрування за допомогою мультимедійних пристроїв.

Лекція у формі бесіди, розповіді, пояснення, диспуту дозволяє привернути увагу здобувачів вищої освіти до найбільш важливих питань теми лекції, винести на обговорення дискусійні питання та визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Лекція у формі ілюстрування і демонстрування за допомогою мультимедійних пристроїв – це візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядаються за допомогою мультимедійних технічних засобів. Ці дві форми лекцій можуть бути поєднані.

При проведенні практичних занять передбачене виконання практичних робіт у формі вирішення ситуативних завдань (кейсів) і тестів, проведення ділової гри, заслуховування усних відповідей, доповідей, а також рефератів та демонстрація презентацій, які підготовлені як індивідуальні завдання за темою самостійного вивчення

дисципліни.

Здобувачі вищої освіти працюють з друкованим чи надісланим їм в електронній формі інформативним матеріалом, або з інформацією в мережі Інтернет.

Здобувачі вищої освіти можуть здійснювати наукові дослідження шляхом написання та опублікування наукових статей, тез доповідей на конференціях, круглих столах та наукових семінарах.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Лекції і практичні заняття можуть проводитися з використанням сервісу платформ ZOOM.US., Google Classroom. Також викладач і студенти можуть спілкуватись через електронну пошту, Viber, Google Classroom, інші доступні засоби комунікації. В разі потреби може використовуватись Форум як форма спілкування викладача й студентів у дистанційному (віддаленому) навчанні. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної та доброзичливої критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки на консультації викладача. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Підсумковий (семестровий) контроль з навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» здійснюється при закінченні семестру і проводиться відповідно до навчального плану у формі заліку(іспиту) в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Політика оцінювання – передбачає дотримання принципів академічної доброчесності та студентоцентрованого підходу.

Академічна доброчесність - дотримання вимог Положення про академічну доброчесність у ЛНУП». Доступне за посиланням: <https://www.lnup.edu.ua/attachments/article/2009/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83%20%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%83%20%D0%9B%D0%9D%D0%90%D0%A3.pdf>

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Науково-технічний прогрес та інтелектуальна діяльність.

Тенденції розвитку науки, культури, техніки і виробництва. Процес розвитку науково-технічного прогресу і його особливості. Людська думка як основа науково-технічного прогресу. Нерівномірність науково-технічного прогресу. Поняття “плато досконалості”. Досягнення інтелектуальної діяльності як чинник, що формує рівень виробництва, культури, освіти тощо. Суть і значення інтелектуальної діяльності в науково-технічному прогресі. Їх схожість і відмінності.

Інтелектуальна діяльність і творчість.

Поняття творчості. Її значення в процесі науково-технічного прогресу. Творчість як унікальна властивість людини. Творчість і розумова діяльність. Творчість та інтелектуальна діяльність – спільність і відмінності понять.

Поняття і зміст інтелектуальної власності як результату інтелектуальної діяльності.

Результати творчої діяльності і результати інтелектуальної діяльності – спільність і відмінності. Законність права власності на результати творчої і результати інтелектуальної діяльності в Україні. Умови надання правової охорони результатам інтелектуальної діяльності. Наука та інтелектуальна діяльність. Походження поняття “Інтелектуальна власність”. Стокгольмська конвенція 1967 р. Створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). Сучасне трактування поняття “Інтелектуальна власність”. Значення інтелектуальної власності як цивільно-правового інституту і як сукупності суб'єктивних прав творця на результат його творчої діяльності. Особливості інтелектуальної власності у різних сферах життя і діяльності людини.

Майнові та немайнові права інтелектуальної власності.

Дві гілки права інтелектуальної власності. Особисте (немайнове) право творця на створений ним конкретний результат інтелектуальної праці. Особисті немайнові права, пов'язані з майновими правами. Особисті немайнові права, не пов'язані з майновими правами. Поняття майнового права. Матеріальне (майнове) право на результат інтелектуальної праці (об'єкт права). Види майнового права. Володіння результатом інтелектуальної діяльності. Ноу-хау. Володіння авторським і суміжними правами. Право користування об'єктами права інтелектуальної власності.

Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності, їх економічний зміст та особливості.

Інтелектуальна власність як структурна складова системи суспільних відносин власності. Об'єкти права інтелектуальної власності як результати інтелектуальної діяльності. Види суб'єктів права інтелектуальної власності. Суб'єкти авторського права. Суб'єкти права інтелектуальної власності на нетрадиційні об'єкти.

Життєвий цикл об'єкта інтелектуальної власності.

Відмінності і особливості часових обмежень існування особистих немайнових прав інтелектуальної власності та майнових прав у правовідносинах інтелектуальної власності. Терміни чинності майнових прав. Циклічність процесу їх існування. Етапи життєвого циклу об'єктів інтелектуальної власності – створення, набуття прав, використання (комерціалізація), захист, утилізація. Зміст та необхідність і значення кожного етапу.

ТЕМА 2. ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності.

Структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Національний орган інтелектуальної власності: Державна організація “Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій” (УкрНОІВІ). ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (УІІВ). Громадська організація «Українська агенція з авторських та суміжних прав». Центр підтримки технологій та інновацій в Україні (Technology and Innovation Support Centers (TISCs)). Біржа промислової власності. Фабрика ідей. Функції інституцій – складових державної системи правової охорони інтелектуальної власності.

Передумови та етапи формування системи охорони прав інтелектуальної власності у світі.

Прояви інтелектуальної власності у стародавніх Римі, Греції, Єгипті. Фірмові знаки в Асирії і Вавілоні. Клеймування і таврування. Цехові знаки. Водяні знаки. Старогерманські позначення. Чотири етапи історії розвитку науки, літератури, мистецтва, техніки тощо щодо їх охорони простежуються чотири етапи. Суть та історія привілеїв у Венеціанській республіці та в Англії XII-XV ст. Патентні грамоти. Перші патентні закони у США 1790 р. та у Франції у 1791 р. Роль Бомарше в розвитку авторського права. Роль виникнення книгодрукування на розвиток системи охорони інтелектуальної власності. Статут Анни. Статути гільдій. Перші закони про цивільно-правову охорону товарних знаків Франції, Великобританії, США, Німеччині у 1830-1890 рр.

Реалізація ідеї міжнародної охорони винаходів.

Промислова революція на зламі XIX-XX ст. Ріст винахідницької активності. Поширення патентної системи охорони промислової власності в країнах світу. Впровадження принципу новизни підходу. Митний союз німецьких держав. Суперечність ідеї міжнародної охорони винаходів і принципу свободи міжнародної торгівлі. Інтернаціоналізація системи правової охорони промислової власності. Паризька Конвенція. Створення Союзу з промислової власності 20 березня 1883 р. Положення про національний режим прирівнення. Право пріоритету. Загальні правила, встановлені Конвенцією. Бернська конвенція 1886 р. про охорону літературних і художніх творів. Міжнародний союз з охорони літературних і художніх творів. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (1891 р.). Всесвітня конвенція про авторське право (Женева, 1952 р.). Конвенція про утворення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Стокгольм, 1967 р.).

Формування системи законодавства України про інтелектуальну власність. Законодавство Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Австро-Угорщини на території України. Литовський Статут. Юридичні документи України XVIII і першої половини XIX ст. Основні напрями вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності. Конституція України - про інтелектуальну власність. Права володіння, користування і розпорядження інтелектуальною власністю. Цивільний кодекс України - про інтелектуальну власність. Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Національна Стратегія інтелектуальної власності. Правове поле авторського права.

Відповідність українського законодавства у сфері інтелектуальної власності європейському.

Матриці показників ефективності наближення законодавства України до законодавства ЄС. Критерії відповідності законодавства ЄС та України у сфері інтелектуальної власності. Результати оцінки відповідності законодавства України та ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності. Прогалини у законодавстві про інтелектуальну власність.

ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ТА ЇЇ МАРКЕТИНГ
Поняття і організаційно-економічний механізм управління інтелектуальною власністю та інтелектуальним капіталом.

Поняття управління. Управління ІВ як вид діяльності. Управління ІВ як процес. Управління ІВ як функція. Управління ІВ як управління структурою (наприклад, підприємством), що здійснює розроблення та/або використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ). Організаційно-економічний механізм управління та його економічна і організаційна складові. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуальною власністю як система елементів та об'єктів управління.

Поняття інтелектуального капіталу та його складові. Інтелектуалізація праці. Інтелектуальні активи. Практична реалізація діяльності організаційно-економічного механізму управління інтелектуальною власністю на підприємстві через управління його інтелектуальним капіталом.

Принципи управління інтелектуальною власністю.

Оптимізація поєднання інтересів замовника, розробника та користувача ІВ. Усвідомлення ролі ІВ. ІВ – частина стратегічного бізнес-планування. Ідентифікація власних ОІВ. Збір інформації про конкуруючу ІВ. Ідентифікація потрібної ІВ. Створення або придбання прав на потрібні ОІВ. Оцінка економічної ефективності власних ОІВ. Врахування податку на ІВ. Готовність до захисту прав на свою ІВ. Вимірювання ефективності управління ІВ.

Умови ефективності управління інтелектуальною власністю.

Вибір конкретної відповідальної за управління ІВ особи. Обов'язковість здійснення управління ІВ на всіх етапах її життєвого циклу. Пошук або генерування ідей. Вибір між правовою охороною ОПІВ і охороною в режимі комерційної таємниці. Стратегії правової охорони: захист від конкурентів; напад на конкурентів; створення іміджу компанії; оптимізація фінансово-господарської діяльності. Портфель ОПІВ. Управління ІВВ як функція керівника фірми. Моніторинг інноваційної діяльності компаній-конкурентів. Оптимальна патентна стратегія. Необхідність у діях із захисту прав. Управління інтелектуальною власністю на стадії утилізації.

Показники використання ОІВ.

Управління ОІВ на основі показників їх використання. Коефіцієнт товарності ОІВ. Сумарні затрати на доведення напівфабрикатів-ОІВ до стадії готовності, тобто – до стадії товарів-ОІВ. Коефіцієнт завершеності напівфабрикатів-ОІВ. Рівень рентабельності реалізації товарів-ОІВ. Коефіцієнт повноти використання ОІВ в просторі. Коефіцієнт використання ОІВ в часі. Коефіцієнт інтенсивності експлуатації ОІВ. Показник екстенсивного використання ОІВ. Коефіцієнт інтегрального використання ОІВ. Рівень фактичної віддачі ОІВ. Рівень максимально можливої віддачі ОІВ.

Маркетинг інтелектуальної власності.

Маркетинг інтелектуальної власності як елемент системи управління нею на підприємстві і в системі інтелектуальної діяльності. Специфіка маркетингових досліджень при комерційному використанні ОПІВ. Два варіанти маркетингу ОПІВ. 4Р-маркетинг ІВ. Види маркетингової політики стосовно ОІВ. Напрями маркетингових зусиль на наступних етапах життєвого циклу ОІВ.

ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ, НАБУТТЯ І ОХОРОНА ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Необхідність і суть правової охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Поняття правової охорони ОІВ. Обов'язковість і специфіка правової охорони ОІВ. Основні способи охорони ОІВ. Охоронні документи. Мета правової охорони ОІВ. Правова охорона і правовий захист. Основні принципи правової охорони ОІВ. Виникнення права інтелектуальної власності. Набуття права інтелектуальної власності.

Набуття прав на винаходи і корисні моделі.

Закони України, що регламентують права на об'єкти промислової власності. Патент як техніко-юридичний документ. Патент на винахід. Патент на секретний винахід. Деклараційний патент на винахід і деклараційний патент на секретний винахід. Деклараційний патент на корисну модель і деклараційний патент на секретну корисну модель. Винахід як технологічне (технічне) вирішення. Умови патентоздатності винаходу

(новизна, винахідницький рівень, промислова придатність). Умови патентоздатності корисної моделі – новизна і промислова придатність. Що не може одержати охорони як винахід (корисна модель). Процедура отримання патенту на винахід і оформлення документів. Зміст заявки на видачу патенту. Опис винаходу і формула винаходу (корисної моделі). Вартість патентування винаходу (корисної моделі). Строк дії патенту і умови дострокового припинення його дії. Територіальні обмеження дії патенту. Конвенційний пріоритет.

Набуття прав на промисловий зразок та на кваліфіковане зазначення походження товару.

Промисловий зразок як результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання. Об'єкт промислового зразка. Умови патентоспроможності промислового зразка – новизна і промислова придатність. Критерії охороноздатності об'єктів промислової власності. Кваліфіковане зазначення походження товару як назву місця походження товару або географічне зазначення походження товару. Умови реєстрації та правової охорони назви місця походження товару Умови реєстрації та правової охорони географічного зазначення походження товару.

Процедури оформлення заявок на видачу охоронних документів (патентів і свідоцтв). Зміст заявок та додаткових документів. Законодавчі проблеми в Україні. Право на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару.

Надання прав на знак для товарів і послуг.

Зростання ролі законодавчої бази у сфері знаків для товарів і послуг. Роль і значення та функції маркувальних знаків. Поняття торгової марки. Що можна зареєструвати як торгову марку. Наявність можливості контрафакції як причина охорони товарного знаку. Основний вид використання торговельної марки. Процедура формування та подачі заявки на реєстрацію знака. Одержання охоронного свідоцтва. Реєстрація торгового знака в іноземних державах.

Значення і особливості брендингу в системі набуття і охорони права інтелектуальної власності.

Поняття бренду і брендінгу. Умови перетворення торгової марки на бренд. Проблеми брендінгу в Україні. Особливості роботи з брендом. Бренд-консалтинг супровід. Особливості окремих продуктових брендінгів. Чинники обмеженості потенціалу розвитку брендів.

ТЕМА 5. ПОНЯТТЯ, НАБУТТЯ І ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО І СУМІЖНОГО ПРАВА.

Авторське право і суміжні права.

Закон України “Про авторське право і суміжні права”- його зміст і значення. Авторське право у Конституції України. Поняття авторського права і суміжних прав. Основне завдання авторського права. П'єр Огюстен Бомарше (Карон) в історії розвитку авторського права. Особливості авторського права як форми ІВ. Об'єкти авторського права і суміжних прав. Державна реєстрація авторського права. Особливості охоронних документів та процедури їх одержання. Особливості процедури закріплення виникнення і здійснення суміжних прав. Виконання і фонограма та програми мовлення як об'єкти суміжних прав. Особливості виникнення права інтелектуальної власності на виконання. Публічне сповіщення і публічний показ. Повторне публічне сповіщення. Майнові права інтелектуальної власності на твір. Суть і можливі види використання твору як об'єкту ІВ.

Піратство і плагіат. Контрафактна продукція. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав.

Авторське право і літературна діяльність.

Види літературної діяльності і літературних творів. Наука, література і мистецтво. Поняття твору як об'єкту ІВ. Твори, що не об'єктами ІВ. Особливості літературної діяльності як виду інтелектуальної творчої діяльності. Уразливі місце правової охорони результатів літературної творчості. Особливості державної реєстрації результатів літературної діяльності та ліцензування останньої. Виникнення авторського права на твір. Свідоцтво як охоронний документ на результат літературної діяльності.

Особливості авторського права на твори образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Поняття мистецтва (мистецької діяльності) як виду інтелектуальної діяльності. Образотворче мистецтво. Живопис як вид образотворчого мистецтва. Його види. Графіка. Гравюра. Скульптура. Комп'ютеризація мистецької діяльності. Твори образотворчого мистецтва як об'єкти авторського права. Право слідування. Копіювання. Твори декоративно-прикладного мистецтва (твори ужиткового мистецтва). Твори дизайну. Можливі підміни у визначенні об'єктів права інтелектуальної власності.

Особливості авторського права на фотографічні твори.

Творчий характер фотографічного процесу. Проблеми авторства у фотографії. Правовласник фотографічних творів. Особливості цифрової фотографії. Можливості захисту авторства. Технічні засоби захисту. Знак копірайта. Водяні знаки. Особливості авторства фотографії в Інтернеті. Види ліцензування використання фотографій.

Особливості авторського права на музичні твори та комп'ютерні програми і бази даних.

Поняття музичного твору. Музичні твори як об'єкти авторського права. Особливості авторського права на музичні твори та його охорони. Авторський договір. Право автора як особисте право. Організації, що управляють майновими правами. Тариф роялті.

Поняття комп'ютерної програми. Комп'ютерні програми як об'єкт авторського права. Піратство у сфері комп'ютерних програм. суть авторського права на комп'ютерні програми та бази даних. послідовність набуття авторських прав на ці об'єкти. Компіляція (база) даних як об'єкт авторського права.

Економічний зміст і ефективність авторської охорони та формальна модель авторського права.

Витрати на створення об'єкту авторського права. Витрати на оформлення документів на охорону авторського права. Можливі способи використання об'єктів авторського права. Доходи від використання об'єктів авторського права. Чинники формування доходів від використання об'єктів авторського права. Витрати на відтворення та вартість ідеї твору. Вибір економічно оптимального рівня правової охорони об'єкту авторського права. Формалізація розрахунків економічної ефективності авторської охорони. Визначення можливого прибутку автора ОІВ.

Особливості колективного авторства в контексті інтелектуальної власності.

Колективне авторство як продуктивна форма створення ОІВ. Юридичний аспект колективного авторства. Особливості регулювання відносин між авторами колективного ОІВ в кожному конкретному випадку. Колективність творчості і колективне авторство ОІВ. Групи критеріїв співавторства. Етичний характер проблеми критеріїв співавторства. Спільне володіння ОІВ як специфіка колективного авторства.

ТЕМА 6. НАБУТТЯ І ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА НЕТРАДИЦІЙНІ ОІВ

Правова охорона наукових відкриттів

Загальні підходи до наукових відкриттів. Об'єкти наукових відкриттів. Явище. Властивість. Закономірність. Право на наукове відкриття. Міжнародний досвід щодо правової охорони наукових відкриттів.

Особливості комерційної таємниці як нетрадиційного ОІВ.

Поняття комерційної таємниці. Комерційна таємниця як один із найдавніших методів охорони інтелектуальної власності. Відмінна особливість комерційної таємниці в сукупності ОІВ. Існуючі обмеження щодо трактування комерційної таємниці. Проблеми із законодавчим забезпечення охорони комерційної таємниці. Конфіденційність інформації та способи забезпечення її дотримання.

Особливості набуття прав ІВ на топографії інтегральних мікросхем, рацпропозиції та винаходи.

Поняття топографії інтегральних мікросхем. Охоронні документи та порядок їх одержання. Поняття раціоналізаторської пропозиції. Охороноздатність рацпропозиції. Цивільний кодекс України - про раціоналізаторську пропозицію. Процедура оформлення і одержання охоронного документу-свідоцтва. Термін дії охоронного свідоцтва на рацпропозицію та визначення її економічної раціональності.

ТЕМА 7. ОБЛІК І ОЦІНКА ВАРТОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ЇЇ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ

Нематеріальні активи у господарській діяльності підприємств та необхідність комерціалізації ОІВ

Права на об'єкти інтелектуальної власності як товар. Попит на інтелектуальну власність. Необхідність врахування вартості інтелектуального продукту в економічній діяльності. Поняття нематеріальних активів. Особливості рацпропозиції як нематеріального активу. Питання комерційного використання результатів діяльності об'єктів нематеріальних активів. Специфічні характеристики нематеріальних активів. Нематеріальні активи як об'єкти інтелектуальної власності. Проблеми використання нематеріальних активів. Роль нематеріальних активів у створенні частини ринкової вартості підприємства. Досвід комерціалізації здобутків науково-технічної діяльності в розвинутих країнах та на міжнародному ринку.

Мета і основні шляхи та способи комерціалізації ОІВ.

Суть процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Основні шляхи комерціалізації ОІВ. Використання ОІВ у власному виробництві. Передання прав на об'єкти права інтелектуальної власності як один із найбільш дійових способів їх комерціалізації. Передача повного обсягу прав, тобто, права володіти, користуватись і розпоряджатись ОІВ. Внесення інтелектуальної власності до статутного фонду підприємства. Проблеми оцінки майнових прав інтелектуальної власності, що вносяться до статутного капіталу юридичної особи. Продаж прав у повному обсязі.

Економічна ефективність комерціалізації ОІВ різними способами.

Відносні плюси і мінуси різних способів комерціалізації різних об'єктів інтелектуальної власності. Порівняльна оцінка економічної ефективності комерціалізації різних об'єктів інтелектуальної власності різними способами.

Визначення вартості (оцінка) прав на об'єкт інтелектуальної власності.

Потреба в оцінці майнових прав інтелектуальної власності та її актуальність в Україні. Мета здійснення оцінки вартості прав на об'єкт інтелектуальної власності. Три основні підходи для оцінки нематеріальних активів: витратний підхід; ринковий підхід; дохідний підхід. Їх суть, відмінності, особливості, переваги і недоліки. Економічна доцільність та ефективність різних підходів до оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності. Особливості вартісної оцінки рацпропозиції як ОІВ. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Національні стандарти щодо оцінки майна та майнових прав в Україні. Формула дисконтованого грошового потоку.

Методи і послідовність здійснення оцінки ОІВ.

Вітчизняні і зарубіжні методи здійснення оцінки ОІВ в рамках відповідних підходів до її реалізації на практиці. Метод надлишкових прибутків. Альтернативний метод. Метод вартості торговельної марки (дохідний). Оцінка нематеріальних факторів за допомогою показника ділової активності. Залишковий метод. Метод прямого відновлення. Метод заміщення. Метод фактичних витрат. Метод приведених витрат. Метод порівняння продажів. Метод звільнення від роялті. Метод прямої капіталізації доходу. Метод дисконтування грошових потоків. Метод надлишкового прибутку як різновид методу дисконтування грошових потоків. Метод оцінки вартості ОІВ на основі початкового визначення річного рейтингу кожного об'єкту як числового показника оцінки вигоди, що очікується від його використання, за умов існуючої (біржової) ціни на продукцію, одержану протягом року з одиниці обсягу використання. Ноу-хау у методиках здійснення оцінки вартості ОІВ. Послідовність здійснення оцінки вартості прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та інші ОПІВ.

Економічна оцінка інноваційних проектів.

Необхідність та мета здійснення економічної оцінки інноваційного проекту після створення об'єкта права інтелектуальної власності в плані перспективи використання його у складі цього інноваційного проекту. Оптимізація ціни ОІВ в інноваційному проекті.

Приклади застосування різних методів розрахунку ціни ОІВ.

Оцінка прав на винаходи і корисні моделі. Оцінка вартості комерційної таємниці. Оцінка вартості прав на торговельну марку. Оцінка вартості авторських та суміжних прав. Оцінка вартості ліцензії. Оцінка вартості гудвілу.

Приклади розрахунку розмірів зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Розрахунок розміру зборів за подання заявки на винахід і корисну модель. Розрахунок розміру зборів за подання заявки на промисловий зразок. Розрахунок розміру зборів за подання заявки на знак для товарів і послуг.

ТЕМА 8. ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Необхідність захисту права на об'єкти інтелектуальної власності та існуючі проблеми.

Ефективний захист прав інтелектуальної власності — одна з важливих складових сприятливого інвестиційного клімату держави. Інші чинники, що формують об'єктивну необхідність захисту прав на ОІВ. Загальний стан законодавства в галузі охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Судовий захист прав інтелектуальної власності. Складність з поданням доказів використання об'єктів інтелектуальної власності у мережі Інтернет. Проблеми недостатньої обізнаності суспільства про порушення прав інтелектуальної власності, зокрема про підробки і піратство.

Дії, що визнаються порушенням прав інтелектуальної власності.

Поняття порушення прав на інтелектуальну власність і класифікація порушувальних дій по відношенню до різних об'єктів інтелектуальної власності. Порушення патентних прав. Порушення інтелектуального права чи суміжних прав. Будь-яке посягання на права суб'єкта права інтелектуальної власності. Порушення прав інтелектуальної власності по відношенню до: винаходів (корисних моделей; до промислових зразків; до зазначення походження товарів; знаків для товарів і послуг; авторського права та суміжних прав.

Форми і способи захисту прав інтелектуальної власності.

Юрисдикційна і неюрисдикційна форми захисту прав інтелектуальної власності. Їх суть, особливості, відносні переваги і недоліки. Адміністративний спосіб захисту прав. Штрафи, адміністративна і цивільно-правова відповідальність. Роль антимонопольного комітету. Цивільно-правовий спосіб захисту прав. Права власника прав вимагати від порушника: визнання прав власника; відновлення становища, що існувало до порушення права; припинення дій, що порушують право чи створюють погрозу його порушенню; відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду тощо. Патентні суди. Спеціальні засоби захисту права інтелектуальної власності. Можливі напрями вдосконалення ситуації із захистом прав інтелектуальної власності в Україні.

Відповідальність за порушення та контроль за дотриманням права на ОІВ.

Кримінальна відповідальність за порушення права на інтелектуальну власність. Кримінально-правові санкції за незаконне зазіхання на комерційну таємницю. Захист прав на ОПВ при перетинанні кордону. Докази у судовій процедурі вирішення спорів. Контроль за захистом інтелектуальної власності з боку правоохоронних органів України, Міністерства юстиції України, Державної митної служби України, Антимонопольного комітету України та ін. Судовий захист. Державна фіскальна служба України. Державні інспектори. Превентивність реєстрації своїх прав на об'єкти інтелектуальної власності як засіб профілактики правопорушень.

Особливості дотримання прав інтелектуальної власності на електронні інтелектуальні продукти.

Проблеми із захистом інтелектуальної власності на web-сайтах. Ситуація з крадіжками та плагіатом в мережі Інтернет як віддзеркалення загальної правової ситуації в суспільстві. Суть переводу твору в цифрову форму з авторсько-правової точки зору. Порушник права інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Правові аспекти вміщення твору на вітрині Інтернету. Можливості правової охорони та захисту прав на ОІВ в електронній формі. Можливості правового захисту інтелектуальної власності у електронних варіантах студентських наукових, курсових та дипломних робіт.

Захист прав на об'єкти інтелектуальної власності на митному кордоні.

Митного кодекс України. Установлення відповідальності правовласника перед власником товару, митне оформлення якого призупинено, але факт порушення прав інтелектуальної власності не доведено. Застосування дії «Ex Officio». Незастосування заходів, пов'язаних з призупиненням митного контролю і митного оформлення щодо товарів. Порядок реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, включаючи форму заяви, перелік інформації та документів, які додаються до заяви, подання і розгляду заяви та ведення реєстру. Сприяння захисту прав інтелектуальної власності в процесі зовнішньоекономічної діяльності. Митні способи захисту прав на інтелектуальну власність. Основні етапи механізму застосування митних заходів стосовно захисту прав на торговельні марки. Можливі допустимі дії митних органів стосовно захисту прав на торговельні марки.

ТЕМА 9. ДОГОВОРИ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Поняття, види та загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Правове регулювання договорів щодо використання об'єктів інтелектуальної власності. Елементами договорів у сфері інтелектуальної власності

Ліцензія та ліцензійний договір.

Поняття «ліцензія» та «ліцензійний договір» на використання об'єкта права ІВ. Види ліцензій(за обсягом прав). Умови укладення ліцензійного договору. Типові ліцензійні договори. Субліцензія та субліцензійний договір

Договір про створення за замовленням і використанням об'єкта права інтелектуальної власності

Характерні ознаки договору. Підрядний або змішаний договір. Сфери застосування договору. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт

Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності

Консенсуальний договір. Сторони договору. Правова характеристика. Предмет договору. Виключні майнові права інтелектуальної власності. Істотні умови договору. Реєстрація факту передання прав на об'єкти інтелектуальної власності. Майнові права інтелектуальної власності. Відплатний та безвідплатний договір.

Договір комерційної концесії

Поняття «франчайзинг». Мета договору комерційної концесії. Правове регулювання договору комерційної концесії. Сторони договору. Правова характеристика. Предмет договору комерційної концесії. Форма та державна реєстрація договору комерційної концесії. Обов'язки сторін договору комерційної концесії. Відповідальність праволодільця за вимогами, що заявляються до користувача. Припинення договору комерційної концесії. Договір комерційної субконцесії

ТЕМА 10. МІЖНАРОДНІ ТА ЗАКОРДОННІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. ПРАВОВА ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄС

Міжнародна система інтелектуальної власності.

Міжнародні договори про захист прав інтелектуальної власності. Глобальні договори системи охорони прав інтелектуальної власності: Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) – утворення, завдання, принципи діяльності. Система директивного регулювання процесів уніфікації та гармонізації законодавства про інтелектуальну власність.

Організація правового регулювання торгівлі правами інтелектуальної власності на міжнародному рівні.

Необхідність ефективної охорони інтелектуальної власності для України на міжнародному рівні. Інтернаціоналізація комерційного використання результатів інтелектуальної діяльності. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Міжнародний договір про патентну кооперацію (РСТ). Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів (FRT). Світова організація торгівлі (СОТ). Європейський Союз (ЄС). Північноамериканська асоціація вільної торгівлі. Приєднання сфери інтелектуальної

власності до системи СОТ. Створення СОТ-Угоди про торгові аспекти прав на інтелектуальну діяльність (TRIPS). Суд Європейського Співтовариства.

Захист прав інтелектуальної власності в рамках угоди TRIPS.

Угода TRIPS як одна з найважливіших угод Світової організації торгівлі (СОТ). Правовий документ, що охоплює питання, пов'язані з охороною прав на ОПІВ, що розглядаються як товар. Частина III Угоди TRIPS “Захист прав інтелектуальної власності”. Стаття 41 Угоди TRIPS. Необхідність врахування вимог і положень Угоди TRIPS в процесі подальшого удосконалення національного законодавства України у сфері інтелектуальної власності

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28. 06. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 №435-IV. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T030435>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Господарський процесуальний кодекс України: Кодекс України від 06.11.1991. №1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
6. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.12.2022).
7. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
9. Про внесення змін до деяких законів щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.06.2020 № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
10. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
11. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 року. *ВВР України*. 1992. № 1. Ст. 1.
12. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3322-12#Text>
13. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 14.10.2020, підстава - [703-IX](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3687-12#Text). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3687-12#Text>
14. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3689-12#Text>
15. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 14.10.2020, підстава - [703-IX](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3688-12#Text). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3688-12#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
16. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 № 3116-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3116-12#Text>

17. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України від 5 листопада 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text>

18. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12#Text>

Основна література

1. Черевко Г.В. Інтелектуальна власність. К. : Знання, 1998. 360 с.
2. Хрідочкін А.В. Вітчизняний досвід та перспективи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Видавничий дім «Гельветика», 2018. 468 с.
3. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. С.Б. Булеци, О.І. Чепис. Ужгород: РІК-У, 2019. 488 с.
4. Романадзе Л.Д., Цибульов П.М., Кулініч О.О. Інтелектуальна власність : підручник. Видавничий дім «Гельветика», 2019. 424 с.
5. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: підручник. Вид. 2, змін. і доп. К. : НУБіП України, 2016. 355 с.
6. Семків В.О., Шандра Р.С. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюрисдицих факультетів. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.
7. Харитоновна О.І. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О.І. Харитоновної. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 540 с.
8. Кадетова О. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом в системі джерел права інтелектуальної власності: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 344 с.

Додаткова література.

1. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: навчальний посібник / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін.; За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. К.: Національна академія управління, 2014. с. 278
2. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.
3. Андрощук Г.О. Інтелектуальна власність в національних інноваційних системах: монографія. Національна академія правових наук України, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності. Київ: Інтерсервіс, 2018. 364 с.
4. Андрощук Г. Раціоналізаторська пропозиція як об'єкт промислової власності: проблеми регулювання. *Інтелектуальна власність*. 2006. № 4. С. 37-44.
5. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підруч.; 2-е видання. К.: Знання. 2008. 431 с.
6. Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права. К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2005. 260 с.
7. Бутнік-Сіверський О. Економіко-правові питання комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 10. С. 34-39.
8. Вірченко В.В. Інтелектуальна власність: теоретичні витоки та економічні імперативи розвитку. Видавництво: Ліра-К., 2018. 488 с.
9. Верба І.І., Коваль В.О. Основи інтелектуальної власності. К.: НТУУ «КПІ», 2013. 262 с.
10. Галупова Л.І. Захист прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної

військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 745-749.

11. *Дмитришин В.С.* Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні. К. : Інст. інтел. власн. і права, 2008. 248 с.

12. *Жаров В.О.* Захист прав інтелектуальної власності в Україні: навч. посіб.; 2-е вид., переробл. і доп. К. : ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2002. 388 с.

13. *Жилінкова О.В.* Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та закордоном: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2015. 280 с.

14. *Жданенко О.І.* Захист та облік суб'єктів прав інтелектуальної власності в Україні. *Економіка та держава.* 2005. №5. С.47-50.

15. Запобігання митним правопорушенням: охорона і захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні України: монографія; за заг. ред. Пашка П. В. Ірпінь–Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2017. 323с.

16. Збірник законодавчих актів України з питань інтелектуальної власності /Уклад.: В.О. Жаров і Н.В. Максимова, за ред. М.В. Паладія. К.: ТОВ «Альфа-ПК». 2006. 434 с.

17. Інтелектуальна власність: навч.посіб. / Р.Ю. Кожушко, М.В. Колосніченко, І.П. Остапчук і ін. К.: КНУТД, 2014.108 с.

18. *Ієвіня О.В.* Навчально-методичні матеріали з дисципліни «Право інтелектуальної власності» для студентів юридичного факультету та факультету правового забезпечення підприємницької діяльності та психології освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на II семестр 2011-2012 н.р.

19. *Каніца Ю.* Митні заходи на кордоні щодо контрафактної та піратської продукції в Європейському Союзі. *Інтелектуальна власність.* 2005. №12. С 45.

20. *Каніца Ю.* Підходи до порівняння права інтелектуальної власності ЄС та України у сфері інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність.* 2007. №3. С.4-6.

21. *Кіракосьян С.* Інвестиційний центр інтелектуальної власності: ринкова вартість винаходів. *Інтелектуальна власність.* 2012. №10. С. 68-71.

22. *Коваленко Т.* Товарний знак чи бренд. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2007. №2. С. 23-26.

23. *Коваль І.Ф.* Комерціалізація прав інтелектуальної власності : навчальний посібник. Донецький національний університет імені Василя Стуса, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 271 с.

24. *Коротюк О.В.* Цивільний кодекс України. Книга IV. Право інтелектуальної власності : науково-практичний коментар. К. : ОВК, 2022. 340 с.

25. *Коссак В.М., Якубівський І.Є.* Право інтелектуальної власності: підручник. К. : Істина, 2007. 208 с.

26. *Кулініч О.О.* Охорона та захист прав інтелектуальної власності: економіко-правові підходи. Видавництво «Ліра-К», 2019. 276 с.

27. *Лазебний В.С., Розорінов Г.М., Толюпа С.В.* Основи інтелектуальної власності та її захисту. К.: Видавництво «Ліра-К», 2011. 160 с.

28. *Красовська А.* Сучасний стан правової охорони об'єктів інтелектуальної власності в Україні. *Інтелектуальна власність.* 2007. №1. С.4-7.

29. *Крук М.* Важливість захисту торговельних марок в Україні та інших країнах. *Інтелектуальна власність.* 2012. №5. С.21-25.

30. Кузнєцов Ю.М. Патентознавство та авторське право: підруч. К. : Кондор, 2005. 428 с.
31. Кулініч О.О. Право фізичної особи на власне зображення: сучасний стан та перспективи розвитку. Одеса, 2016. 322 с.
32. Курило В., Пушкар М. До проблеми правової охорони сортів рослин в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2006. №1. С.20-25.
33. Марченков С. Від заявника до винахідника – разом. *Інтелектуальна власність*. 2007. №8. С.8-14.
34. Мікульонок І.О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. К. : НТУУ «КПІ», 2012. 238 с.
35. Мельниченко М.В. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку майнових прав інтелектуальної власності на сорти рослин в Україні. *Агроінком*. 2007. №1-2. С.57-61. с.60.
36. Методичні рекомендації щодо основних вимог законодавства в сфері охорони прав на сорти рослин. Режим доступу: <https://www.cherk-consumer.gov.ua/novyny/2901-metodychni-rekomendatsii-shchodo-osnovnykh-vymoh-zakonodavstva-v-sferi-okhorony-prav-na-sorty-roslyn>
37. Москалюк С. Вдосконалення системи захисту торгових марок в Україні. *Економіка та держава*. 2007. №1. С.64-66. с.64.
38. Опалінський Ю.В. Право інтелектуальної власності в системі права України: Конспект лекцій для студентів спеціальності “Інтелектуальна власність”. К.: ЗАТ Інститут інтелектуальної власності і права. 2000. 44 с. С.8.\
39. Орлюк О., Майданик Л., Кронда О., Кашинцева О., Зеров К. Competition and Intellectual Property Law in Ukraine. Editors: Heiko Richter. Springer Berlin, Heidelberg. XXI, 605. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-66101-7>
1. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С.О.Довгий, В.О.Жаров, В.О.Зайчик та ін. К. : Форум, 2002. 319 с.
 2. Охорона промислової власності в Україні: монографія / За ред. О.Д.Святоцького, В.Л.Петрова. К. : Видавничий дім “Ін Юре”, 2001. 400 с.
 3. Пахаренко-Андерсон А., Шамріна О. Право на сорт рослин: головні поняття. *Юридична газета online*. Режим доступу: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/pravo-na-sort-roslin-golovni-ponyattya.html>
 4. Право інтелектуальної власності в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О.А. Підпригори, О.Д.Святоцького. К. : Видавничий Дім “Ін Юре”, 2002. 624 с.
 5. Право інтелектуальної власності: Акад. курс / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
 6. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. / В. Р. Кравець, В. Г. Олюха, О. М. Стець та ін.; за заг. ред. Кравця В. Р., Олюхи В. Г. К. : Центр учбової літератури, 2012. 270 с.
 7. Работягова Л. Реформування Європейської патентної конвенції. *Інтелектуальна власність*. 2012. №11. С. 21-27.
 8. Реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%A0%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B

[2%D0%B0 %D1%96 %D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2, %D1%8F%D0%BA%D1%96 %D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D1%8E%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F %D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0 %D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0 %D0%BD%D0%B0 %D1%82%D0%B2%D1%96%D1%80](#)

9. Рекомендації з оцінки вартості інтелектуальної власності / Капіца Ю.М., Мальчевський І.А., Федченко Л.Ю., Аралова Н.І. К., 2001, "Академперіодика". 40 с.

10. Романадзе Л., Цибульов П.М., Кулініч О.О. Інтелектуальна власність: підруч. Видавничий дім «Гельветика», 2019. 424 с.

11. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: підручник. Вид. 2, змін. і доп. К.: НУБіП України, 2016. 355 с.

12. Святоцький О.Д. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію./ За ред. О.Д.Святоцького. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 128 с.

13. Селиванов М. Проблеми правової охорони комп'ютерних програм. *Інтелектуальна власність*. 2007. №6. С.23-27.

14. Сімсон О. Ідеї і бренди як інновації в бізнесі. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. №1. С.64-73.

15. Харитонов О.І. Права інтелектуальної власності у галузі іт у контексті оновлення цивільного законодавства України. *Інформаційні технології в умовах оновлення цивільного законодавства* : матер. Всеукр. кругл. столу (м. Одеса, 13 черв. 2020 р. / За заг. ред. О. І. Харитонові, Є. О. Харитонova. Одеса : Фенікс, 2020. С. 10-12.

16. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом в системі джерел права інтелектуальної власності: монографія / О.В. Кадетова; за науковою редакцією О.П. Орлюк; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України Київ : Юрінком Інтер, 2019. 343 с.

17. Штефан О. Деякі аспекти охорони прав на твори образотворчого та ужиткового мистецтва. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. №2. С. 27-31.

18. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. 124 с.

19. Якубівський І.Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні: монографія. Міністерство освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 521 с.

Інформаційні ресурси

1. *Бібліотечно-інформаційні ресурси* - книжковий фонд читального залу Львівського НУП (м. Дубляни, вул. В. Великого, 1, Львівської наукової бібліотеки ім. Стефаника НАН України (вул. Стефаника, 2).

2. *Електронні інформаційні ресурси*:

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОПІВ). Режим доступу: <https://www.wipo.int/portal/en/>

Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>

Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/>;

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника. Режим доступу: www.lsl.lviv.ua.

Офіційний сайт Базы українського законодавства в Інтернет. Режим доступу: www.lawukraine.com.

Державне підприємство "Український інститут інтелектуальної власності" (Укрпатент). Режим доступу <https://ukrpatent.org/uk>

IP Center of Ukraine - Розвиток відносин у сфері інтелектуальної власності <https://www.facebook.com/uaniro>

Патентні інформаційні фонди. Режим доступу: <https://ukrpatent.org/uk/articles/patents>

Біржа промислової власності. Режим доступу: <http://exchange.iii.ua/uk>